

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 97/03-21

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. júna 2003 v senáte zloženom z predsedu Juraja Babjaka a zo sudcov Eduarda Báránaya a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť JUDr. J. M., bytom Č., zastúpeného advokátom JUDr. P. K., Advokátska kancelária, K., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 20 C 43/93 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo JUDr. J. M. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 20 C 43/93 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Krajskému súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 20 C 43/93 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietáhov.

3. JUDr. J. M. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie vo výške 80 000 Sk (slovom osemdesiat'tisíc slovenských korún), ktoré je Krajský súd v Košiciach p o v i n n ý zaplatiť s'ťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Krajský súd v Košiciach je p o v i n n ý uhradiť trovy právneho zastúpenia JUDr. J. M. advokátovi JUDr. P. K., Advokátska kancelária, K., vo výške 8 800 Sk (slovom osemtisícosemsto slovenských korún) do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.

5. S'ťažnosti JUDr. J. M. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 26. marca 2003 doručená s'ťažnosť JUDr. J. M., bytom Č. (ďalej len „s'ťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. P. K., Advokátska kancelária, K., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v konaní o tlačovú opravu a ochranu osobnosti vedenom pod sp. zn. 20 C 43/93.

S'ťažovateľ vo svojej s'ťažnosti uviedol, že je navrhovateľom v konaní vedenom na krajskom súde pod sp. zn. 20 C 43/93 na základe žaloby z 10. augusta 1993 proti žalovanému v 1. rade, ktorým je šéfredaktor nezávislého týždenníka okresu T., N. Z., a proti žalovanému v 2. rade, ktorým je vydavateľ tohto týždenníka, predmetom ktorej je tlačová oprava, ochrana osobnosti a zaplatenie nemajetkovej ujmy vo výške 300 000 Sk.

Podľa názoru sťažovateľa v konaní vedenom na krajskom súde dochádza k prietahom. Po sťažnosti adresovanej predsedovi krajského súdu bol vytýčený termín pojednávania na 18. december 1996. Po ďalšej sťažnosti bol vytýčený termín pojednávania na 14. september 2000. Týmto nekonaním krajského súdu bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Od podania žaloby uplynulo takmer 10 rokov a krajskému súdu nič nebránilo vo veci konať pružnejšie. Skutkový stav je jednoznačný, nenáročný na dokazovanie, ktoré by malo vplyv na dĺžku konania. Ani správanie sťažovateľa nijakým spôsobom neprispelo k týmto prietahom. Ani po právnej stránke nejde o zložitú vec, je len vecou úvahy súdu, v akom rozsahu by mal sťažovateľovi priznať alebo nepriznať náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

Sťažovateľ považuje za primerané, aby mu v tejto veci bolo priznané finančné zadosťučinenie vo výške 150 000 Sk, a to vzhľadom na dĺžku prietahov, ich neodôvodnenosť, ako aj na skutočnosť, že pasivitou súdu sa zrejme značne skomplikuje vymáhanie žalovanej čiastky od žalovaného vydavateľstva.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti doručenej ústavnému súdu navrhol, aby ústavný súd takto rozhodol:

„Základné právo JUDr. J. M. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov upravené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 20 C 43/93 porušené bolo.

Krajskému súdu v Košiciach sa prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 20 C 43/93 konal bez zbytočných prietahov.

JUDr. J. M. priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 150.000,- Sk ..., ktoré je Krajský súd v Košiciach povinný zaplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

JUDr. J. M. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia, výška ktorých bude vyčíslená v rozhodnutí Ústavného súdu SR.

Kancelárii Ústavného súdu SR ukladá zaplatiť trovy právneho zastúpenia advokátovi JUDr. P. K., Advokátska kancelária, K.

Krajský súd v Košiciach je povinný uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti vyjadril predseda krajského súdu 5. mája 2003, ktorý vo vyjadrení uviedol, že sťažnosť sťažovateľa na prietahy v konaní považuje za opodstatnenú. V konaní došlo k neodôvodneným prietahom, keď medzi jednotlivými úkonmi krajského súdu uplynul značne dlhý čas. Na druhej strane však z obsahu spisu vyplýva, že firma N.-B. označená ako žalovaný v 2. rade nemá spôsobilosť byť účastníkom konania, lebo nie je zapísaná v obchodnom registri. O tejto skutočnosti bol 3. apríla 2003 informovaný právny zástupca sťažovateľa, ktorý mal do 2 týždňov pod následkom zastavenia konania označiť správneho žalovaného, čo sa dosiaľ nestalo.

Predseda krajského súdu oznámil v súlade s ustanovením § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), že netrvá na ústnom pojednávaní a súhlasí s upustením od neho.

Právny zástupca sťažovateľa v podaní z 19. mája 2003 uviedol, že netrvá na ústnom pojednávaní.

II.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby v zásade neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (II. ÚS 26/95).

Ústavný súd v predchádzajúcich konaniach opakovane vyslovil právny názor, podľa ktorého v konaní o každom návrhu pred ústavným súdom, v ktorom navrhovateľ namieta porušenie svojho základného práva na súdnu (inú právnu) ochranu, ako aj práva na spravodlivý proces z toho dôvodu, že všeobecný súd nekonal spôsobom ustanoveným v zákone, je nevyhnutné, aby boli najprv vyčerpané všetky právne prostriedky ich ochrany, ktoré sú navrhovateľovi dostupné (I. ÚS 1/97, I. ÚS 49/98).

Účelom priznania práva podať sťažnosť na prietahy v konaní je poskytnutie príležitosti súdu, aby sám odstránil protiprávny stav zapríčinený porušením práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (II. ÚS 26/95).

Sťažovateľ využil právne prostriedky, ktorých uplatnenie sa vyžaduje pred podaním návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, a 24. októbra 1996, 22. augusta 2000 a 20. februára 2003 podal sťažnosť predsedovi krajského súdu na zbytočné prietahy v konaní podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov, čo však nezabezpečilo odstránenie stavu právnej neistoty vo veci, s ktorou sa obrátil na krajský súd.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu,

a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníkov a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

Pokiaľ ide o prvé kritérium „zložitosť veci“, ústavný súd bral do úvahy aj v predmetnom prípade skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci, pričom na základe týchto hľadísk konanie o tlačovú opravu a ochranu osobnosti nie je možné hodnotiť v tomto prípade ako zložitú vec. V danom prípade ide o vec nenáročnú na dokazovanie.

Pri kritériu „správanie sťažovateľa“ v preskúmvanej veci ústavný súd nezistil také skutočnosti, ktoré by nasvedčovali spôsobovaniu prietáhov zo strany sťažovateľa takým správaním, ako je neospravedlnená neúčast' na pojednávaniach.

Dňa 10. augusta 1993 bola krajskému súdu doručená žaloba.

Dňa 30. augusta 1993 krajský súd vyzval žalobcu (v konaní pred ústavným súdom sťažovateľa) na zaplatenie súdneho poplatku.

Dňa 9. septembra 1993 bol zaplatený súdny poplatok.

Dňa 22. septembra 1993 krajský súd vyzval žalobcu na zaslanie ďalšieho rovnopisu žaloby.

Dňa 18. decembra 1996 sa vo veci konalo pojednávanie (žalobca a jeho právny zástupca boli prítomní, žalovaní v 1. a 2. rade boli neprítomní).

Dňa 21. marca 1997 sa konalo pojednávanie (žalobca a právny zástupca boli prítomní, žalovaný bol neprítomný).

Dňa 4. novembra 1997 sa konalo tretie pojednávanie (žalobca bol prítomný, žalovaní boli neprítomní).

Dňa 10. novembra 1997 žalobca podal návrh na ustanovenie opatrovníka žalovanému.

Dňa 15. decembra 1999 bolo krajskému súdu doručené oznámenie žalobcu o adrese trvalého pobytu žalovaného v 1. rade.

Dňa 14. septembra 2000 sa konalo pojednávanie (žalobca bol prítomný, žalovaní neboli prítomní).

Dňa 3. apríla 2003 bol právny zástupca žalovaného vyzvaný na správne označenie žalovaného pod následkom zastavenia konania.

Pokiaľ ide o tretie kritérium, a to „postup“ krajského súdu, je potrebné uviesť, že ústavný súd sa zaoberal nielen tvrdením sťažovateľa, resp. jeho právneho zástupcu ohľadom obdobia, keď malo dôjsť k prierahom, ale ústavný súd sa zaoberal celkovým priebehom súdneho konania.

Dňa 10. augusta 1993 bola krajskému súdu doručená žaloba.

Dňa 30. augusta 1993 krajský súd vyzval žalobcu na zaplatenie súdneho poplatku.

Dňa 9. septembra 1993 bol zaplatený súdny poplatok.

Dňa 22. septembra 1993 krajský súd vyzval žalovaných na vyjadrenie k žalobe.

Dňa 22. septembra 1993 krajský súd vyzval žalobcu na zaslanie ďalšieho rovnopisu žaloby.

Dňa 29. septembra 1993 bolo krajskému súdu doručené vyjadrenie žalovaného v 2. rade k žalobe.

Dňa 1. októbra 1993 krajský súd vyzval žalovaného v 2. rade na zaslanie ďalšieho rovnopisu vyjadrenia k žalobe.

Dňa 8. októbra 1993 bol zaslaný ďalší rovnopis vyjadrenia žalovaného v 2. rade.

Dňa 30. októbra 1996 bol nariadený termín pojednávania na 2. december 1996.

Dňa 27. novembra 1996 bolo zaslané upovedomenie o odročení pojednávania z dôvodu, že nebolo vykázané doručenie u všetkých účastníkov.

Dňa 4. decembra 1996 bol vytýčený určený termín pojednávania na 18. december 1996.

Dňa 18. decembra 1996 sa konalo pojednávanie

Dňa 12. februára 1997 bol určený termín pojednávania na 21. marec 1997. Predvolanie bolo žalovanému v 2. rade doručované cestou Okresného oddelenia Policajného zboru Trebišov.

Daň 27. februára 1997 bolo krajskému súdu zaslané oznámenie Obvodného oddelenia Policajného zboru Trebišov, že zásielku sa nepodarilo doručiť.

Dňa 10. marca 1997 krajský súd požiadal o doručenie predvolania na pojednávanie cestou Obvodného oddelenia Policajného zboru Trebišov.

Dňa 21. marca 1997 sa vo veci konalo pojednávanie.

Dňa 24. marca 1997 bola Obvodnému oddeleniu Policajného zboru Trebišov zaslaná žiadosť o zistenie adresy žalovaného v 1. a 2. rade.

Dňa 9. apríla 1997 bola krajskému súdu doručená odpoveď Obvodného oddelenia Policajného zboru Trebišov na jeho žiadosť.

Dňa 5. augusta 1997 bol vytýčený termín pojednávania na 4. november 1997. Krajský súd požiadal Obvodné oddelenie Policajného zboru Trebišov o doručenie predvolania pre žalovaného v 1. rade.

Dňa 19. septembra 1997 bol vytýčený termín pojednávania na 4. november 1997. Krajský súd požiadal o doručenie predvolania cestou Obvodného oddelenia Policajného zboru Trebišov.

Dňa 9. októbra 1997 bola krajskému súdu doručená odpoveď Obvodného oddelenia Policajného zboru Trebišov na jeho žiadosť (adresa žalovaného v 1. rade nie je známa).

Dňa 16. októbra 1997 krajský súd požiadal Obchodný register Okresného súdu Košice I o výpis týkajúci sa žalovaného v 2. rade.

Dňa 22. novembra 1997 bola krajskému súdu doručená odpoveď na jeho dožiadanie (žalovaný v 2. rade nie je zapísaný v obchodnom registri).

Dňa 4. novembra 1997 sa vo veci konalo pojednávanie.

Dňa 10. novembra 1997 žalobca podal návrh na ustanovenie opatrovníka žalovanému.

Dňa 15. decembra 1999 bolo krajskému súdu zaslané oznámenie žalobcu o adrese trvalého pobytu žalovaného v 1. rade.

Dňa 28. augusta 2000 bol vytýčený termín pojednávania na 14. september 2000. Krajský súd požiadal Obvodné oddelenie Policajného zboru Trebišov o spoluprácu pri doručení predvolania žalovanému v 1. rade na pojednávanie.

Dňa 7. septembra 2000 bola krajskému súdu doručená odpoveď na jeho dožiadanie.

Dňa 14. septembra 2000 sa konalo pojednávanie.

Dňa 14. septembra 2000 krajský súd vydal uznesenie o zastavení konania proti žalovanému v 1. rade. Nárok žalobcu proti žalovanému v 2. rade bol vylúčený na samostatné konanie.

Dňa 12. februára 2001 krajský súd požiadal evidenciu obyvateľstva o adresu trvalého pobytu žalovaného v 1. rade.

Dňa 19. februára 2001 bola krajskému súdu doručená odpoveď na jeho dožiadanie.

Dňa 1. marca 2001 krajský súd požiadal Okresné oddelenie Policajného zboru Trebišov o spoluprácu pri doručení uznesenia o zastavení konania žalovanému v 1. rade.

Dňa 28. marca 2001 bola krajskému súdu doručená odpoveď na jeho dožiadanie.

Dňa 5. marca 2003 krajský súd požiadal o výpis z obchodného registra týkajúci sa žalovaného v 2. rade.

Dňa 6. marca 2003 bola krajskému súdu doručená odpoveď na jeho žiadosť o výpis z obchodného registra (žalovaný v 2. rade nie je zapísaný do obchodného registra).

Dňa 24. marca 2003 bol vytýčený termín pojednávania na 3. apríl 2003.

Dňa 3. apríla 2003 bol právny zástupca žalovaného vyzvaný na správne označenie žalovaného pod následkom zastavenia konania.

Dňa 25. apríla 2003 bol vytýčený termín pojednávania na 29. máj 2003.

Ústavný súd teda zistil, že nekonaním okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na konanie bez zbytočných prieťahov garantovaného čl. 48 ods. 2 ústavy, keď v období od 1. októbra 1993 (výzva žalovanému v 2. rade na

zaslanie ďalšieho rovnopisu vyjadrenia k žalobe) do 30. októbra 1996 (nariadený termín pojednávania na 2. december 1996) sa nekonalo 37 mesiacov, v období od 4. novembra 1997 (pojednávanie) do 28. augusta 2000 (dožiadanie Obvodnému oddeleniu Policajného zboru Trebišov o spoluprácu pri doručení predvolania žalovaného v 1. rade na pojednávanie) sa nekonalo 33 mesiacov a v období od 1. marca 2001 (dožiadanie Obvodnému oddeleniu Policajného zboru Trebišov o spoluprácu pri doručení uznesenia o zastavení konania žalovanému v 1. rade) do 5. marca 2003 (žiadosť o výpis z obchodného registra týkajúceho sa žalovaného v 2. rade) sa nekonalo 24 mesiacov. Celkové prieťahy v konaní pred krajským súdom sú 7 rokov a 10 mesiacov.

Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Keďže k porušeniu základného práva došlo nekonaním krajského súdu vo veci vedenej pod sp. zn. 20 C 46/93, ústavný súd mu prikázal konať.

Sťažovateľ požadoval priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 150 000 Sk. Svoj návrh odôvodnil dĺžkou prieťahov a spôsobením nemajetkovej ujmy.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 4 citovaného zákona má primerané finančné zadosťučinenie povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Ústavný súd vyhovel návrhu sťažovateľa a vyslovil porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a prikázal krajskému súdu, ktorý jeho právo porušil, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov. Dovršením opatrení smerujúcich zo strany ústavného súdu k odstráneniu stavu právnej neistoty bolo i priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. Ústavný súd priznal sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie vo výške 80 000 Sk ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Ústavný súd vzal do úvahy predmet sporu a správanie účastníkov a postup súdu. Výšku zadosťučinenia stanovil ústavný súd najmä s ohľadom na zistené obdobie nečinnosti krajského súdu a na vyššie uvedené kritériá riešenia zisteného porušenia základných práv, pričom vychádzal zo spisu krajského súdu.

Vo zvyšnej časti ústavný súd návrhu nevyhovel.

Právny zástupca žiadal ústavný súd o priznanie trov právneho zastúpenia podľa ustanovenia § 13 ods. 1 a § 16 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“) za dva úkony (prevzatie a príprava právneho zastúpenia, vypracovanie sťažnosti) a dva režijné paušály.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právnym zástupcom sťažovateľa vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľ bol sčasti vo veci úspešný, a preto je potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania krajským súdom.

Podľa ustanovenia § 13 ods. 8 citovanej vyhlášky, ktoré upravuje výšku odmeny za zastupovanie pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je ocenený peniazmi, odmena za jeden úkon je jedna tretina výpočtového základu.

Predmet konania – ochrana základných ľudských práv a slobôd je v zásade nevyjadriteľná v peniazoch a je nezameniteľná s primeraným finančným zadost'účením, ktoré predstavuje náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch (§ 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

Podľa § 1 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za prvý polrok roku 2002 bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky 12 811 Sk.

Ústavný súd priznal odmenu za dva úkony právnej pomoci, a to prevzatie a prípravu zastúpenia a napísanie sťažnosti. Podľa takto určených kritérií sú trovy právneho zastúpenia za dva úkony právnej pomoci vo výške 8 800 Sk (za jeden úkon 4 270 Sk a režijný paušál 128 Sk), ktoré ústavný súd zaviazal krajský súd uhradiť právnomu zástupcovi sťažovateľa.

Z uvedených dôvodov ústavný rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. júna 2003